

øjeblikkelige Forhold. Det er muligt, at man, hvis man gik over i Landstinget, paa Tilhørerpladserne der vilde se flere Folketingsmænd end her i Salen, og det er jo ikke ganske uforstaaeligt. Men under disse Forhold er i hvert Fald det store Antal Medlemmer, som tager Ordet i denne Sag, Vidnesbyrd om den store Interesse for Sagen.

Jeg tror dog, det er med Rette, man kalder dette Aarhundrede for Husmandens Aarhundrede i Danmark, og at det var paa Tiden, at dette Aarhundrede en Gang kom. Da vi fik de store Landboreformer i Slutningen af det attende Aarhundrede, fremkom der netop ved de Foranstaltninger, som da gennem Jordudstykning blev truffet til Gaardmandsstandens Vel, den Husmandsstand, som nu eksisterer eller i hvert Fald Spiren dertil, og den blev saare daarligt behandlet af Lovgiverne. Til Husmændene fandt man den daarlige Jord ud. De har prøvet, hvad det er at opdyrke Hede, om ikke just jysk Hede, saa Hede rundt omkring paa Øerne, thi der findes jo lidt af den hist og her. Overdrev, Grusgrav og lignende blev dissé Husmænd for en meget væsentlig Del henviste til. De kom hyppigt til at leve som Lejehusmænd paa saadanne Vilkaar, at de skulde gøre Ugedagsarbejde paa Herregaardene som Betaling for Husleje. Det vil sige: hele den store Hoveribyrd, som man fritog Gaardmandsstanden for, blev væltet over paa disse ny opdukkende Husmænd. Det nytter ikke, at ærede Medlemmer ryster paa Hovedet af hvad jeg siger — der er derimod Grund til at ryste paa Hovedet over det, der skete, nemlig at Ugedagsmanden kom til at gøre Hoveribondens Arbejde, som denne blev fritaget for. Efterhaanden som Hoveriets Aflysning skred frem paa Gaardene, kom for en væsentlig Del Ugedagshusmændene til at overtage dette Arbejde, og det er der Grund til at ryste paa Hovedet over. Men det var det, der skete, det er historisk paa-viseligt. Og det var sørgeligt, at det skete.

Tiden gik saa langt som til 27. Maj 1848. Først da fik vi den Forordning, der forbød at tage Ugedagsarbejde som Vederlag for Leje af Huse paa Landet. Indtil den Tid var Husmanden Hoveritræl paa Herregaarden, og hans Nød havde været saa dyb og hans Elendighed saa stor, at den var, som den dybe Ulykke er, ordløs. Det var først, da vi fik Provisialstænderne, at der var human-sindede og menneskekærlige Mennesker,

der paa disse Forsamlinger begyndte at tale Ugedagshusmændenes Sag og rørende og gribende skildrede, hvorledes disse Mennesker gik hjemmefra om Morgenen ved Stjerneskin og sled hele Dagen paa Herregaardens Mark for igen om Aftenen ved Stjerneskin at gaa tilbage til deres fattige Hus. De var netop, som det ærede 7de Medlem for Præstø Amt (Ulrich) talte om, Folk, der levede bag lerklinede Vægge. Men der gror saamænd ikke en særegen Art af Lykke bag lerklinede Vægge. Ulykken kan trænge ind selv gennem de tykkeste og højeste Mure, men den kommer lettere ind gennem de tynde end gennem de tykke. Det lader sig ikke nægte. Hvor Taget er utæt, hvor Gulvet er saadan, at Fugtigheden stiger op gennem Jorden, hvor Væggen er klinede og utæt, kommer Sygdom og dermed Sorg og Elendighed lettere ind i Hjemmet, end hvor Huset er grundmuret, Væggen tyk og Taget tæt.

Disse Husmænd førte en yderst uheldig Tilværelse, og vi skal helt hen til Aaret 1902, inden de fik den samme Ret, som Fæstegaardmændene havde faaet for længe siden, Retten til at faa Vederlag for de Forbedringer, som de selv ved deres Arbejde eller ved Anbringelse af deres Smule Penge havde udført paa det Hus og den Jordlod, de havde i Leje. Det er først i Begyndelsen af dette Aarhundrede, man naaede saa vidt, at Husmændene kan kræve Erstatning derfor. Lige indtil da kunde en Husmand jages ud af sit Lejehus til 1. Maj, og selv om han havde forbedret det, ja endog grundforbedret det, havde han ikke Krav paa en Øres Erstatning.

Det er paa Tide, at vi kommer til at opleve et Husmandens Aarhundrede, hvor Lovgiverens Tanke ret beskæftiges med og hans Øje rigtigt ser Husmanden og hans Kaar. Det er derfor, vi her er kommet ind paa Tanken om en saadan ny Form for Eje, som den, der her bringes i Forslag. De foreliggende Forslag gaar ud paa, at Husmanden ikke alene kan faa Erstatning af Ejeren af Jordloden for de Forbedringer, han har udført paa denne, men at han uden Udbetaling kan komme i Besiddelse af Jord og Hus paa en saadan Maade, at han er sikker paa fuldt ud at høste Udbyttet af sit Arbejde, idet Ejendommen, naar han enten i levende Live vil overlade sit Hus og sin Jordlod til andre, eller naar hans Enke og Børn maa gøre det efter hans Død, kan sælges til